

Irak

Staatshoofd en regeringsleider: Saddam Hussein

Hoofdstad: Bagdad

Bevolking: 23,1 miljoen

Officiële taal: Arabisch

Doodstraf: wordt gehandhaafd

Honderden mensen, onder wie politieke gevangenen en mogelijke gewetensgevangenen, zijn terechtgesteld. Honderden vermeende politieke tegenstanders, onder wie legerofficieren verdacht van het treffen van voorbereidingen om de regering ten val te brengen, werden gearresteerd en hun lot en verblijfplaats bleef onbekend. Marteling en mishandeling kwamen op grote schaal voor en naar verluidt zijn er nieuwe straffen ingevoerd, waaronder onthoofding en amputatie van de tong. Ook in 2000 werden niet-Arabieren, voornamelijk Koerden, in de regio Kirkuk onder dwang uit hun huis verdreven en uitgezet naar Iraaks Koerdistan.

Achtergrond

Aanhoudende economische sancties, die na de Iraakse inval in Koeweit in 1990 waren opgelegd door middel van resoluties van de Veiligheidsraad van de VN, droegen bij aan de verslechtering van de economische en humanitaire situatie. Veel regeringen en niet-gouvernementele organisaties lieten zich afkeurend uit over de sancties. In februari namen twee hoge VN-functionarissen - het hoofd van het humanitaire programma in Irak en het hoofd van het Wereldvoedselprogramma in Irak - ontslag uit bezorgdheid over het effect van deze sancties. Van augustus tot eind 2000 stuurden veel landen, waaronder Frankrijk en de Russische Federatie, humanitaire hulpvluchten naar Irak, in de meeste gevallen met instemming van het Sanctiecomité van de Veiligheidsraad.

De regering bleef de in december 1999 aanvaarde VN-resolutie 1284 van de hand wijzen. Deze voorziet in de oprichting van een nieuwe instantie voor wapeninspecties, de VN-Commissie voor Toezicht, Verificatie en Inspectie (UNMOVIC), en stelt opheffing van de sancties in het vooruitzicht als de regering weer wapeninspecties toestaat.

De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk hebben ook in 2000 luchtaanvallen uitgevoerd op Iraakse doelen, waarbij naar verluidt opnieuw burgers om het leven zijn gekomen. Volgens cijfers van de regering zijn er vanaf het begin van de luchtaanvallen in december 1998 zo'n driehonderd mensen om het leven gekomen.

In maart werd een nieuw parlement gekozen. Alle 165 kandidaten van de regerende Ba'ath-partij werden gekozen, onder wie `Uday Saddam Hussein, de oudste zoon van de president. De overige 55 zetels werden behaald door regeringsgezinde onafhankelijke kandidaten en dertig afgevaardigden werden benoemd door de regering als vertegenwoordigers van Iraaks Koerdistan, twee in Noord-Irak gelegen provincies die worden bestuurd door Koerdische politieke partijen en niet onder het gezag van de centrale regering staan.

De VN-Commissie voor de Rechten van de Mens aanvaardde in april een resolutie met een veroordeling van de `stelselmatige, massale en buitengewoon ernstige schendingen van de mensenrechten en de internationale humanitaire wetgeving door de regering van Irak', en verlengde het mandaat van de Speciale VN-Rapporteur inzake Irak opnieuw met een jaar.

Doodstraf

De doodstraf werd nog steeds op grote schaal toegepast. Honderden mensen, onder wie gewetensgevangenen, zijn terechtgesteld. Onder de slachtoffers waren legerofficieren die werden verdacht van banden met de Iraakse oppositie in het buitenland of van samenzwering om de regering ten val te brengen, en sjiieten die werden verdacht van anti-regeringsgezinde activiteiten. In veel gevallen was het onmogelijk vast te stellen of de terechtstellingen gerechtelijk of buitengerechtelijk waren, gezien het stilzwijgen waarmee ze worden omringd.

*In februari zijn 38 officieren van de Republikeinse Garde terechtgesteld, onder wie generaal `Abd el-Karim Hussain el-Dulaimi, hoofd van de 2de brigade van de garde. Zij waren in januari gearresteerd, naar verluidt na een mislukte moordaanslag op de president.

*De Jordaniër Dawud Salman el-Dallu is in juni in de Abu Ghraib-gevangenis in Bagdad terechtgesteld na een veroordeling wegens spionage. Hij had vanaf 1993 in detentie gezeten. Datum en bijzonderheden van zijn proces waren niet bekend.

*Zeven medewerkers van de Centrale Computerafdeling van de overheid zijn in juli terechtgesteld voor aanklachten wegens verraad. Zij zouden een computersysteem hebben geïmporteerd dat gebruikt zou kunnen worden om gegevens naar het buitenland te sturen.

*`Ali Hassan, `Ali Kamal, Hamid Na'im, drie officieren bij de Republikeinse Garde en oorspronkelijk afkomstig uit Zuid-Irak, zijn in januari in Bagdad gearresteerd, naar verluidt wegens verdenking van contact met een Iraakse oppositiegroepering in het buitenland. Zij zijn ter dood veroordeeld en in september door een vuurpeloton terechtgesteld.

Buitengerechtelijke executies

In oktober zijn tientallen van prostitutie beschuldigde vrouwen zonder enige vorm van proces in Bagdad en elders onthoofd. Ook vermeende souteneurs zijn onthoofd. Zij werden naar verluidt gedood in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de Ba'ath-partij en van de Algemene Unie van Iraakse Vrouwen. Leden van de in 1994 door `Uday Saddam Hussein opgerichte militie Feda'iyye Saddam hebben de slachtoffers voor hun eigen huis met het zwaard terechtgesteld. Sommigen zouden om politieke redenen zijn gedood.

*Dr. Najat Mohammad Haydar, verloskundige in Bagdad, werd in oktober onthoofd nadat ze van prostitutie was beschuldigd. Naar verluidt was ze echter gearresteerd voordat het beleid om prostituees te onthoofden was ingevoerd en zou ze zich kritisch hebben uitgelaten over corruptie in de gezondheidszorg.

*In oktober zijn verscheidene vrouwen onthoofd in Mosul (Noord-Irak), onder wie Fatima `Abdallah `Abd el-Rahman, Shadya Shaker Mahmoud en Iman Qassem Ahmad.

Marteling en mishandeling

Politieke gevangenen en gedetineerden werden onderworpen aan wrede vormen van marteling. De lichamen van vele terechtgestelden vertoonden bij teruggave aan hun familie duidelijke tekenen van marteling, zoals uitgestoken ogen. Veel voorkomende methoden van lichamelijke marteling waren onder meer bewerking van diverse lichaamsdelen met elektrische schokken en brandende sigaretten, uittrekking van vingernagels, verkrachting, langdurige ophanging aan de ledematen, slaag met kabels, *falaqa* (slaag op de voetzolen) en doorboring van handen met een elektrische boor. Geestelijke marteling gebeurde onder meer door dreigementen om familieleden van de gedetineerde te arresteren of letsel toe te brengen of om een vrouwelijk familielid te verkrachten in het bijzijn van de gedetineerde, en verder door schijnexecuties en langdurige eenzame opsluiting.

*Voormalig legergeneraal Najib el-Salihi, die in 1995 uit Irak was gevlucht en zich had aangesloten bij de Iraakse oppositie, kreeg in juni een videoband toegestuurd met opnamen van de verkrachting van een vrouwelijk familielid. Kort daarna zou de Iraakse inlichtingendienst hem hebben opgebeld met de vraag of hij het presentje had ontvangen en hem hebben meegedeeld dat de dienst zijn familielid in hechtenis hield.

Amputatie van de tong zou medio 2000 door de autoriteiten zijn goedgekeurd als nieuwe straf voor laster of beledigende opmerkingen over de president of zijn familie.

*Leden van Feda'iyye Saddam zouden in september de tong van een man hebben geamputeerd omdat hij de president zou hebben belasterd. Hij zou na de bestraffing zijn rondgereden terwijl informatie over zijn vermeende misdrijf via een luidspreker werd rondgebazuind.

Arrestaties van vermeende politieke tegenstanders

Honderden mensen zijn gearresteerd en over hun lot en verblijfplaats is niets bekend. Het betreft onder meer van anti-regeringsgezinde activiteiten verdachte sjiïeten en legerofficieren die werden beschuldigd van banden met oppositiegroeperingen in het buitenland of van het beramen van plannen om de regering ten val te brengen.

*Ten minste 42 officieren van de Republikeinse Garde zouden in april zijn gearresteerd in verband met een poging om de regering ten val te brengen. Onder hen bevonden zich kolonel Hashim Jassem Majid, kolonel Falah el-Din Yusuf en luitenant-kolonel `Ali Soltan Mohammad.

*In oktober werden in Bagdad tal van sjiiitische godsdienstactivisten gearresteerd, zoals sjeik Khaled Hassan el-Dulaimi, sjeik Mas'ud Hamam ` Abdallah en Sa'ad Mahmoud el-'Ani.

Gedwongen uitzetting van niet-Arabieren

Niet-Arabieren in de regio Kirkuk, voornamelijk Koerden, maar ook Turkmeniërs en Assyriërs, werden ook in 2000 naar Iraaks Koerdistan uitgewezen. De afgelopen jaren zijn duizenden mensen gedeporteerd vanwege hun etnische afkomst en Kirkuks strategische ligging en oliebronnen. De regering stimuleerde Arabieren die in door de regering gecontroleerde gebieden woonden, naar Kirkuk te verhuizen, en wees van gedeporteerden in beslag genomen land toe aan veiligheidspersoneel.

*In oktober werden 78 leden van tien gezinnen uitgewezen naar het gebied dat onder bestuur staat van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK). Eén lid van elk gezin werd gedetineerd, totdat de deportatie was voltooid.

Iraaks Koerdistan

In het gebied dat in handen was van de Koerdische Democratische Partij (KDP) maakten eind 1999 leden van vier andere politieke partijen deel uit van een nieuwe regionale regering. In het gebied waar de PUK het voor het zeggen had, nam deze partij het bij gemeenteraadsverkiezingen op tegen twaalf andere politieke groeperingen; ze behaalde de meerderheid in 53 van de 58 gemeenteraden en in de overige vijf wonnen islamistische partijen.

De in 1997 afgekondigde wapenstilstand tussen de KDP en de PUK was nog steeds van kracht. In februari zegden zij opnieuw toe het in 1998 in Washington gesloten vredesakkoord uit te zullen voeren. De KDP liet in februari elf PUK-krijgsgevangenen vrij en stond dertig PUK-gezinde families toe terug te keren naar door de PUK gecontroleerde gebieden in Koerdistan. In september stemde de kdp in met terugtrekking van haar milities uit steden die onder haar bestuur stonden. In november gingen beide partijen akkoord met het toestaan van de vrijheid van beweging voor burgers en vrije verspreiding van drukwerk.

Dissidenten waren echter vermoedelijk verantwoordelijk voor ten minste een tiental bomaanslagen op burgerdoelen in beide regio's van Koerdistan. In juni raakten naar verluidt twintig mensen gewond toen een autobom ontplofte in Sulaymania. In november kwamen zes personen om het leven en raakten er zeventien gewond bij een explosie in Arbil.

Bij botsingen tussen troepen van de twee regerende partijen en leden van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) vielen tal van doden, onder meer bij botsingen tussen KDP-troepen en PKK-rebellen in juli en tussen PUK- en PKK-troepen in september en oktober waarbij naar verluidt tientallen mensen het leven verloren.

In maart vielen duizenden Turkse regeringsmansschappen Iraaks Koerdistan binnen tijdens een achtervolging van PKK-troepen. Bij op de PKK gerichte luchtaanvallen kwamen in augustus 38 burgers om het leven en raakten er elf gewond. De Turkse autoriteiten zouden een onderzoek hebben ingesteld en schadevergoeding hebben uitgekeerd aan de slachtoffers.

Arrestaties van politieke tegenstanders

Ook in 2000 vonden arrestaties plaats die een politieke achtergrond hadden.

*Studenten die in 1999 een onafhankelijke vakbond hadden opgericht, de Bond van Vrije Studenten en Jongeren, zouden het doelwit zijn van arrestaties in het door de PUK gecontroleerde gebied. Van de elf in januari gearresteerde studenten werden er negen in de dagen of weken daarna weer vrijgelaten. Het was niet bekend of de overige twee, Hussain Alek Ahmad en Khaled Khidir Babeker, eind 2000 nog vastzaten.

*In maart zouden vijf mensen op de televisie in het door de KDP controleerde gebied hebben bekend dat ze vanaf 1997 betrokken waren geweest bij bomaanslagen en moorden. Vier van hen zouden lid zijn van de Islamitische Beweging in Iraaks Koerdistan. Het is niet bekend wat er daarna met hen is gebeurd.

*De autoriteiten in het door de PUK gecontroleerde Sulaymania detineerden in juli tal van mensen gedurende korte tijd, onder wie aanhangers van de Iraakse Communistische Arbeiderspartij en de Onafhankelijke

Organisatie van Vrouwen. Zij hadden geprotesteerd tegen bevelen om hun activiteiten te staken en tegen het afsluiten van hun elektriciteit- en watertoevoer. De PUK deelde Amnesty International mee dat hoofdkantoren van politieke partijen uit veiligheidsoverwegingen niet langer in woonwijken gevestigd mochten zijn, omdat zij het doelwit konden worden van gewapende oppositiegroeperingen.

*Eveneens in juli arresteerden PUK-veiligheidstroepen vrouwen die bescherming hadden gezocht in een opvanghuis van genoemde vrouwenorganisatie voor vrouwen die door hun familie werden mishandeld, en sloten het opvanghuis. De meesten werden in de dagen daarna vrijgelaten, maar de verblijfplaats van twaalf vrouwen en vijf kinderen, die in het opvanghuis hadden verbleven en die naar men vreesde waren gearresteerd, was eind 2000 nog steeds niet bekend.

*Hiwa Ahmad, vooraanstaand lid van de Iraakse Communistische Arbeiderspartij, werd in oktober in Sulaymania gearresteerd door leden van Dezgay Zanyari, de veiligheidsdienst van de PUK. Eind 2000 was zijn verblijfplaats nog steeds onbekend.

Politieke moorden

Er bleven berichten binnenkomen over politieke moorden.

*In Arbil, in door de KDP gecontroleerde Iraaks Koerdistan, doodden onbekende schutters in juni Sirbit Mahmud, leider van de Democratische Nationalistische Unie van Koerdistan, en in juli het parlementslid Osman Hassan.

*Vier leden van de Iraakse Communistische Arbeiderspartij, `Abdul Basit Muhsin, Mohammad Mustafa, Ibrahim Mohammad Rostam en Hawri Latif, en Omid Nikbin, lid van de oppositionele *Iraanse* Communistische Arbeiderspartij, werden in juli door PUK-veiligheidstroepen gedood. Volgens de PUK was hun auto niet gestopt bij een controlepost, hadden zij geschoten en daarbij twee mensen verwond, en vonden zij de dood toen veiligheidstroepen terugschoten. Eind 2000 was geen informatie beschikbaar over een door de PUK aangekondigd onderzoek.

Contacten met de regering en de Koerdische autoriteiten

Amnesty International legde specifieke zaken waarover bezorgdheid bestond, voor aan de Iraakse regering en aan leiders van de KDP en de PUK. In januari laakte de regering het standpunt van de organisatie met betrekking tot sancties en het feit dat zij de Amerikaanse en Britse luchtaanvallen onvoldoende scherp had veroordeeld. Zij ging echter niet echt in op de zorgen van Amnesty International die nauwkeurig staan opgetekend in een in 1999 uitgebracht rapport. In een brief van september aan Amnesty International deelde de regering mee dat zij slechts één persoon had kunnen identificeren van de in het *Jaarboek 2000* genoemde slachtoffers en dat deze persoon in Syrië woonde.